

Partnership for Good Governance

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Եվրոպայի խորհրդի/Եվրոպական միության «Գործընկերություն՝ հանուն արդյունավետ կառավարման» ծրագրի շրջանակում իրականացվող տարածաշրջանային ծրագրերի արդյունքները¹

Ի՞նչ է «Գործընկերություն՝ հանուն արդյունավետ կառավարման» ծրագիրը

2014թ. ապրիլին Եվրոպական միությունը և Եվրոպայի խորհուրդը համաձայնել են իրականացնել թիրախային համագործակցության միջոցառումներ ԵՄ Արևելյան գործընկերության երկրների (Հայաստան, Ադրբեջան, Վրաստան, Մոլդովայի Հանրապետություն, Ուկրաինա և Բելառուս) հետ՝ մերձեցնելու համար այդ երկրները մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և օրենքի գերակայության ոլորտներում գործող Եվրոպական չափանիշներին: «Գործընկերություն՝ հանուն արդյունավետ կառավարման» ծրագրի շրջանակում իրականացվող ծրագրերը հիմնականում ֆինանսավորվել են ԵՄ-ի կողմից և համաֆինանսավորվել ու իրականացվել են Եվրոպայի խորհրդի կողմից:

«Գործընկերություն՝ հանուն արդյունավետ կառավարման» ծրագրի շրջանակում իրականացվող տարածաշրջանային ծրագրերում ներգրավված են վեց երկրներից համահավասար մասնակիցներ: Դրանք ֆինանսավորվում են հիմնականում ԵՄ-ի կողմից և ֆինանսավորվում ու իրականացվում են Եվրոպայի խորհրդի կողմից:

Արևելյան գործընկերության բոլոր երկրները, բացի Բելառուսից, Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններ են:

¹Նախկինում հայտնի էր որպես «Եվրոպայի խորհրդի/Եվրոպական միության Ծրագրային համագործակցության կառուցակարգ Հայաստանի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության, Ուկրաինայի և Բելառուսի համար»

Արևելյան գործընկերության երկրներում դատական բարեփոխումների շուրջ տարածաշրջանային երկխոսություն

Այս տարածաշրջանային ծրագիրը դրական դինամիկա է ստեղծել Արևելյան գործընկերության երկրների արդարադատության ոլորտի այլ բարեփոխումների համար՝ միաժամանակ ընդլայնելով նրանց ներկայացուցիչների գիտելիքները եվրոպական չափանիշների վերաբերյալ: Համահավասար մասնակիցների միջև երկխոսությունը խթանել է համագործակցությունը և ցանցերի ստեղծումը դատավորների, դատախազների, արդարադատության նախարարությունների և փաստաբանական ասոցիացիաների ներկայացուցիչների միջև:

Սահմանվել են մարտահրավերները և լավագույն գործելակերպերը և առաջարկներ են ներկայացվել՝ ազգային արդարադատության բարեփոխումների կոնկրետ ոլորտների առնչությամբ, ինչպես օրինակ՝ անկախություն, էթիկա, կարգապահական վարույթ, դատավորների ընտրություն, գնահատում և անձեռնմխելիություն, իրավական օժանդակություն, գործերի արդյունավետ բաշխում, ՏՏ գործիքների կիրառում արդարադատության համակարգում և վեճերի այլընտրանքային լուծման մեխանիզմներ: Փորձի փոխանակման արդյունքներից էլնելով՝ երկրների փորձը արձանագրվել է [աշխատանքային խմբի զեկույցներում](#):

- ▶ [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Սահմանադրական արդարադատության ամրապնդումը

Սույն ծրագիրն իրականացվում է Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից: Ծրագրով աջակցություն է տրամադրվում Արևելյան գործընկերության երկրների սահմանադրական գործընթացին՝ սահմանադրական դատարանների միջև գործընկերային ցանցերի ամրապնդման և օրենսդրական վերանայման միջոցով, ինչը խթանում է ներպետական օրենսդրության և գործելակերպերի համապատասխանությունը սահմանադրական արդարադատության ոլորտի եվրոպական չափանիշներին: Օրենսդրական վերանայումներ իրականացվել են հինգ երկրներում և Եվրոպայի խորհրդի կողմից ներկայացված մի շարք առաջարկություններ հաշվի են առնվել սահմանադրական օրենսդրական ակտերում:

- ▶ Սահմանադրական դատարանի և սահմանադրական իրավական վարույթի մասին Վրաստանի փոփոխված օրենքներն ուժի մեջ են մտել 2016 թվականին՝ ներառելով Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից ներկայացված առաջարկությունները,
- ▶ Մոլդովայի սահմանադրական դատարանը վճիռ կայացրեց «Պետական գործակալի մասին» օրենքի 27-րդ հոդվածի սահմանադրականության վերաբերյալ՝ հաշվի առնելով փորձագիտական զեկույցի մեջ ներառված գրեթե բոլոր առաջարկությունները,
- ▶ Ուկրաինան իր սահմանադրական օրենքներում ներառել է Եվրոպայի խորհրդի կողմից ներկայացված շատ առաջարկություններ:

Սահմանադրական դատարանների միջև գործընկերային ցանցեր խթանելու նախաձեռնության շրջանակում սահմանադրական դատարանի դատավորները հանդիպել են բազմակողմ հարթակներում՝ սահմանադրական արդարադատության վերջին զարգացումները քննարկելու, սահմանադրական դատարանների կողմից հանդիպող խնդիրներին լուծումներ գտնելու մասին տեսակետներ փոխանակելու համար: [CODICES տվյալների բազան առանցքային է սահմանադրական դատարանների անկախությունը խթանելու հարցում: Այն հանդիսանում է գործիք՝ սահմանադրական դատարանների վճիռներում այլ երկրների և միջազգային իրավունքին կատարված հղումները պահպանելու համար: 2016 թվականին CODICES տվյալների բազան կատարելագործվեց՝ հնարավորություն տալով Արևելյան գործընկերության երկրների սահմանադրական դատարաններին օգտվել այլ ընդդատությունների վճիռներից:](#)

▶ [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Արևելյան գործընկերության երկրներում կանանց համար արդարադատության հասանելիության բարելավումը

Այս ծրագրով օժանդակություն է տրամադրվել բացահայտելու, թե ինչ խոչընդոտների են հանդիպում կանայք իրավական պաշտպանության հավասար հասանելիության առնչությամբ: Օժանդակություն է տրամադրվել նաև գենդերահեն արդարադատության համակարգերի զարգացմանը: Այն նպաստել է կանանց համար արդարադատության հասանելիության ներպետական իրավական, քաղաքական և ինստիտուցիոնալ շրջանակների բարելավմանը և խթանել պետության ներսում իրականացվող երկխոսությունը և փորձագիտությունը Եվրոպայի խորհրդի «Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին» կոնվենցիայի շուրջ (Ստամբուլի կոնվենցիա): Մի շարք տարածաշրջանային և ներպետական միջոցառումներ համախմբել են արդարադատության նախարարությունների ներկայացուցիչներին և կառավարական ու քաղաքացիական հասարակության այլ շահագրգիռ կողմերի, այդ թվում՝ իրավաբանների՝ վերանայելու արձանագրված առաջընթացը և մարտահրավերները՝ նպատակ հետապնդելով մշակել արդարադատության այնպիսի համակարգեր, որոնք նպաստում են կանանց հավասար իրավունքներին, հնարավորություններին և մասնակցությանը:

Մշակվել են ազգային հետազոտական ուսումնասիրություններ և սահմանվել ու քննարկվել են կանանց համար արդարադատության հասանելիության հատուկ իրավական, ընթացակարգային, սոցիալ-տնտեսական և մշակութային խոչընդոտները, ինչը արդյունքում բարելավվել է տեղեկությունների և վերլուծությունների որակը ու հասանելիությունը: Բարելավվել է դատավորների, դատախազների և իրավական ոլորտի այլ մասնագետների՝ իրենց աշխատանքներում գենդերազգայուն մոտեցում որդեգրելու կարողությունը՝ բոլոր շահառու պետություններում ազգային մակարդակով իրականացվող վերապատրաստման դասընթացների իրականացման արդյունքում, որոնց 2016-2017 թվականների ընթացքում մասնակցել են ավելի քան 510 տեղացի անձինք, որոնց 50%-ից մի փոքր ավելին կանայք էին: Արևելյան գործընկերության տարածաշրջանում գենդերային հավասարության ջատագովներին աջակցություն է տրամադրվել արդարադատությունից օգտվելու և ներպետական դատարաններում ու մարդու իրավունքների միջազգային հարթակներում հայցեր հարուցելու հարցում կանանց օժանդակելու մասին ուղեցույց-ձեռնարկի մշակման միջոցով:

▶ [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Քաղաքացիների մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացում

Ծրագիրը խթանել է տարածաշրջանային համագործակցությունը քաղաքացիական հասարակության և պետական մարմինների միջև բոլոր վեց երկրներում, որի նպատակն էր բարելավել հասարակական կազմակերպությունների գործունեության միջավայրը, ակտիվ մասնակցության մեխանիզմներ ստեղծել ժողովրդավարական համակարգում որոշումների կայացման գործընթացում և խթանել քաղաքացիական մասնակցության մշակույթ: Իրականացվել է գործող օրենքների և քաղաքականությունների լայնածավալ հետազոտություն և վերլուծություն², որի արդյունքում ձեռք են բերվել կարևոր գործնական գիտելիքներ՝ շեշտադրելով պետական մարմինների և քաղաքացիական հասարակության միջև փոխհարաբերության և խորհրդատվության առավել արդյունավետ մեխանիզմները: Տարածաշրջանային մակարդակում շահագրգիռ կողմերի միջև ստեղծվել է ոչ ֆորմալ ցանց, որի նպատակն է ընդհանուր կամ համանման խնդիրների համար գտնել լուծումներ՝ թե՛ պետական մարմինների և թե՛ հասարակական կազմակերպությունների կողմից ցուցաբերվող ներդրման և համատեղ ջանքերի շնորհիվ:

► [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Մարդու իրավունքների կրթության և ժողովրդավարական քաղաքացիության խթանումը

Այս ծրագրով աջակցություն է ցուցաբերվել Արևելյան գործընկերության երկրներին՝ ինտեգրելու և առավել խորացնելու ժողովրդավարական քաղաքացիության և մարդու իրավունքների կրթությունը (ԺՔԿ/ՄԻԿ) ազգային կրթական համակարգերում՝ նպաստելով ներպետական մակարդակում կրթական բարեփոխումների գործընթացին: Ծրագիրը սահմանել է հիմնական ուղղությունները և որպես խթան հանդիսացել հետագա գործողությունների համար յուրաքանչյուր պետությունում՝ տարածելով լավագույն գործելակերպերը և տարածաշրջանային մակարդակում բարձրացնելով եվրոպական չափանիշները:

Ազգային մակարդակում արդյունքները ներառում են դրական մի շարք տեղաշարժեր, ինչպիսին են օրինակ՝ ԺՔԿ/ՄԻԿ-ի առնչությամբ կրթության ոլորտի մասնագետների կարողությունների հզորացման ծրագրերի մշակումը, դասընթացավարների խմբերի ստեղծումը, որոնք կարող են իրենց գիտելիքները տարածել գործընկերների շրջանում, ԺՔԿ/ՄԻԿ սկզբունքների ինտեգրումը դպրոցական ուսումնական ծրագրերում և դասավանդման մեջ:

² [Արևելյան գործընկերության երկրներում քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացում Առաջին մաս. Օրենքներ և քաղաքականություններ](#)

Արևելյան գործընկերության երկրներում քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացում: Երկրորդ մաս. Պրակտիկա և իրականացում

Արևելյան գործընկերության երկրներում որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության ռազմավարական զարգացման միջոցներ

2016 թվականին Հայաստանում, Վրաստանում և Ուկրաինայում իրականացվել են վերապատրաստման դասընթացներ կրթության ոլորտի ավելի քան 190 մասնագետների համար: Դասընթացները հիմնականում իրականացվել են դպրոցների գործող ուսուցիչների համար՝ ի լրումն նախնական վերապատրաստման կրթությանը: Ուկրաինայում վերապատրաստման թեմաները հիմնականում ծավալվում էին Մարդու իրավունքների ազգային գործողությունների ծրագրում սահմանված առաջնահերթությունների շուրջ: Ծրագրում ներգրավված էր 25 շրջան: Դասընթացները պոտենցիալ մեծ ազդեցություն ունեն, քանի որ երկրում յուրաքանչյուր ուսուցիչ իրավունք ունի յուրաքանչյուր հինգ տարին մեկ վերապատրաստում անցնել աշխատավայրում: Վրաստանում դասընթացներ կազմակերպվել են ազգային փորձագետների հիմնական խմբի համար, որոնք հետագայում պետք է տարածեն փորձը:

Տարածաշրջանային մակարդակում 2017-2022 թվականների համար համագործակցության համաձայնագիր է ստորագրվել Բելառուսի և Հայաստանի Կրթության ազգային ինստիտուտների միջև՝ կրթության ֆորմալ համակարգերում ԺՔԿ/ՄԻԿ սկզբունքներն ինտեգրելու համար ընդհանուր առանցքային միջոցառումներին օժանդակելու նպատակով: Այլ բաների թվում, այն ներառում է ԺՔԿ/ՄԻԿ առցանց հարթակի (կրթական ռեսուրսների, առցանց դասընթացների և համագործակցային միջոցառումների ներառմամբ) մշակումը: Ժողովրդավարական մշակույթի ունակություններ առարկան պետք է ներառվի նաև ազգային ուսումնական ծրագրերում, ինչպես նաև կյանքի միջմշակութային հաղորդակցությունը և փոխադարձ ուսուցման զարգացումը ԺՔԿ/ՄԻԿ ոլորտում:

► [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Քրեակատարողական բարեփոխումների խթանումը. պատժիչ մոտեցումից դեպի վերականգնողական մոտեցում

Տարածաշրջանային ծրագրի շրջանակում Հայաստանը, Վրաստանը, Մոլդովայի Հանրապետությունը և Ուկրաինան ռազմավարական ուղղորդում են ստացել գերբնակեցման նվազեցմանը ուղղված քաղաքականություններ ներմուծելու հարցում: Այն միջոցներ, որոնք ապացուցել են իրենց արդյունավետությունը մի երկրում, կարող են ոգեշնչման աղբյուր հանդիսանալ մեկ այլ երկրի համար: Ծրագիրը հզոր խթան հանդիսացավ տարածաշրջանային համագործակցության համար՝ ստեղծելով Արևելյան գործընկերության չորս մասնակից պետությունների բարձրաստիճան պաշտոնյաների և աշխատակիցների միջև փորձի փոխանակման հարթակ այն մասին, թե ինչպես լավագույնս կարելի է պայքարել քրեակատարողական հիմնարկների գերբնակեցման դեմ: Այն փաստը, որ որոշ երկրներ արդեն գիտակցել են գերբնակեցման խնդրի առկայությունը, ինչպես նաև որոշ ջանքեր են ներդրել դրա նվազեցման ուղղությամբ, խթան հանդիսացավ տարածաշրջանային համագործակցության և փորձի փոխանակման համար այն երկրներում, որտեղ գերբնակեցման խնդիրը դեռևս պատշաճ ուշադրության չի արժանացել: Հենվելով միջազգային և տարածաշրջանային փորձի փոխանակման վրա՝ կազմվել են զեկույցներ, որոնք ներառում են առանձին երկրների համար նախատեսված առաջարկներ քրեակատարողական հիմնարկներում գերբնակեցման խնդրի դեմ պայքարի մասին: Ծրագիրը իրականացվել է 2015 թվականի օգոստոսից մինչև 2016 թվականի հունիսը:

► [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Թմրանյութերից կախվածություն ունեցող բանտարկյալների նկատմամբ քրեական արդարադատության արձագանքը

[Պոմպիդու խմբի` Թմրանյութերի չարաշահման և թմրանյութերի անօրինական թրաֆիքինգի դեմ պայքարի խմբի](#) այս տարածաշրջանային ծրագրով հաստատվեց տարածաշրջանային համագործակցություն Հայաստանում, Վրաստանում, Մոլդովայի Հանրապետությունում և Ուկրաինայում` քրեակատարողական հիմնարկների գերբնակեցման հարցերով լավագույն գործելակերպերի, ինչպես նաև ազատագրկման այլընտրանքների և թմրանյութերի կախվածությունից վերականգնման գործելակերպերի շուրջ: Ծրագրով օժանդակություն է ցուցաբերվել Վրաստանի պետական մարմիններին` մշակելու ազգային քաղաքականություններ քրեակատարողական հիմնարկների գերբնակեցման և ազատագրկման այլընտրանքների վերաբերյալ` եվրոպական չափանիշներին համապատասխան: Ուկրաինայում ծրագրով օժանդակություն է ցուցաբերվել քրեակատարողական հիմնարկի ղեկավարությանը` բարելավելու թերապևտիկ միջոցները, ինչպես օրինակ` ընտանեկան թերապիան և ռիսկի գնահատման մեթոդաբանությունը անչափահասների երկու գաղութներում: Հայաստանում միջազգային փորձագետների հետ մասնագիտական փորձի փոխանակման արդյունքում բարելավվել են վնասի նվազեցման ծառայությունները, թմրանյութերից կախվածություն ունեցող անձանց բուժման ծրագրերը և ՄԻԱՎ-ի կանխարգելումը բանտերում: Ավելին, ծրագիրը ամրապնդել և բազմազանեցրել է թմրանյութերից կախվածություն ունեցող անձանց բուժումը և վերականգնողական ծառայությունները Մոլդովայի բանտերում: Քրեակատարողական հիմնարկների աշխատակիցները և սոցիալական աշխատողները վերապատրաստում են անցել այն մասին, թե ինչպես ստեղծել և աշխատեցնել բանտային թերապևտիկ համայնք: Դասընթացներից հետո մեկ բանտախուց է վերանորոգվել, որտեղ այժմ տեղակայված է Մոլդովայի Հանրապետության բանտերից մեկում գտնվող առաջին թերապևտիկ համայնքը:

► [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Պայքար ընդդեմ կոռուպցիայի և փողերի լվացման և արդյունավետ կառավարման խթանում

Այս ծրագրով օժանդակություն ցուցաբերվեց Արևելյան գործընկերության երկրներին` հզորացնելու իրենց ինստիտուցիոնալ կարողությունները կոռուպցիայի և փողերի լվացման դեմ պայքարում: Ծրագիրը խթան հանդիսացավ տարածաշրջանային մակարդակում լավագույն գործելակերպի փոխանակումների, ինչպես նաև միջսահմանային համագործակցության համար, որի մասնակից էին Արևելյան գործընկերության բոլոր վեց երկրները: Ծրագրում տարածաշրջանային միջոցառումները համատեղված են պիլոտային երկրների միջոցառումների հետ` լրացնելով առանձին երկրների ծրագրերի առնչությամբ «Գործընկերություն` հանուն արդյունավետ կառավարման» ծրագրի գործողություններին: Տարածաշրջանային մակարդակում Եվրոպայի խորհրդի տեխնիկական օժանդակությունը նպաստել է կոռուպցիայի դեպքերի ապացուցման առավել լավ գործելակերպերի` այդ երկրների համար կատարված առաջարկությունների շնորհիվ: Առողջապահության

ուղորտում կոռուպցիայի ռիսկերի գնահատման արդյունքում սահմանվել են առողջապահության ուղորտում առկա կոռուպցիոն ռիսկերն ու խոցելի կողմերը և առաջարկվել են գործողություններ՝ բարելավելու նման ռիսկերի կառավարումը հինգ երկրներում:

Առանձին երկրների համար փորձագիտական եզրակացությունները և օժանդակությունը ազգային ընթացիկ բարեփոխումների մաս է կազմել.

- ▶ Մոլդովայի Հանրապետության իշխանությունները խորհրդատվություն են ստացել քրեական օրենսդրության նախագծի վերաբերյալ, որի նպատակն էր խստացնել պատժամիջոցները կոռուպցիոն իրավախախտումների համար,
- ▶ Ադրբեջանը մի քայլ առաջ է կատարել պետական ծառայությունների ուղորտում ռիսկերի կառավարման հարցում ծրագրային օժանդակություն ստանալուց հետո,
- ▶ Բելառուսը կօգտվի Եվրոպայի խորհրդի փորձագիտությունից՝ ամրապնդելու կրթության ուղորտում բարեվարքությունը՝ արդյունավետ կառավարման համար ռիսկային գործոնների գնահատման միջոցով:

Կիրերհանցագործություն. տարածաշրջանային/միջազգային և պետական/մասնավոր համագործակցության ծրագրեր

Միջազգային համագործակցության առնչությամբ Եվրոպայի խորհուրդը օժանդակություն է տրամադրել փոխադարձ իրավական օժանդակություն տրամադրող մարմիններին և նրանց աշխատակիցներին 24/7 գրասենյակներում, ինչի նպատակն էր կատարելագործել միջազգային և տարածաշրջանային համագործակցության հմտությունները: Ծրագրային թիմը վերապատրաստման դասընթացներ է տրամադրել Արևելյան գործընկերության երկրների թե՛ փոխադարձ իրավական օժանդակության մարմիններին և թե՛ 24/7 գրասենյակներին: Լրացուցիչ օժանդակություն է տրամադրվել նաև ապահովելու առանձին երկրների համար կատարված առաջարկությունների կատարումը: Ծրագրով լրացուցիչ ջանքեր են գործադրվել նաև բարելավելու միջազգային համագործակցության առցանց գործիքները: Այն թույլ տվեց խթանել թիրախ երկրների միջև տեղեկատվության փոխանակումը կիրերհանցագործությունների և էլեկտրոնային ապացույցների ուղորտում, ինչպես նաև բարձրացրեց տարբեր երկրներում ծառայություններ մատուցողների միջև հաղորդակցության արդյունավետությունը:

Եվրոպայի խորհրդի Կիրերհանցագործությունների մասին կոնվենցիայի համաձայն պետական/մասնավոր համագործակցությունը խթանելու նպատակով՝ Եվրոպայի խորհուրդը ներգրավեց Արևելյան գործընկերության երկրների իրավապահ մարմիններին և համացանցային ծառայություններ մատակարարողներին (այդ թվում բազմազգ ընկերություններին) ազգային ու տարածաշրջանային երկխոսության մեջ: Դրա նպատակն էր բարելավել տվյալների և ապացույցների հասանելիությունը քրեական գործերի հետաքննությունների ժամանակ: Այս գործընթացին օժանդակեցին պետական/մասնավոր հատվածների միջև համագործակցության տարբեր թեմաների վերաբերյալ տարաբնույթ տարածաշրջանային և միջազգային ուսումնասիրություններ: Արդյունքում՝ Արևելյան գործընկերության վեց երկրներից հինգը վերանայում են իրենց քրեական դատավարության օրենսդրությունը, իսկ երկու երկիր դիտարկում են նոր համաձայնագիր կնքելու կամ համագործակցության գործող համաձայնագրերը ընդլայնելու հնարավորությունը: Իրական ժամանակով առաջին անգամ իրականացված տարածաշրջանային տեխնիկական փորձագիտության միջոցով կողմերը ձեռք բերեցին հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են միջգերատեսչական համագործակցության համար՝ կապված

համակարգչային գործարքների, կիրքերհանցագործությունների հետաքննությունների և ֆինանսական տեղեկատվության փոխանակման հետ:

- ▶ [Հղում «Կիրքերհանցագործություն ԱլԳ-ում II. տարածաշրջանային և միջազգային համագործակցություն» տեղեկագրին.](#)
- ▶ [Հղում «Կիրքերհանցագործություն ԱլԳ-ում III. պետական/մասնավոր համագործակցություն» տեղեկագրին](#)

Մարդու իրավունքների առցանց պաշտպանության նկատմամբ հարգանքի ամրապնդումը

Սա համացանցային կառավարման ոլորտում առաջին համագործակցային ծրագիրն էր: Արևելյան գործընկերության երկրների ազգային շահագրգիռ կողմերն իրենց ակտիվ մասնակցությունն են ցուցաբերել համացանցային կառավարման տարածաշրջանային և գլոբալ բանավեճերում: Ակտիվացել են նաև տարածաշրջանային ուղղվածության միջոցառումները, որոնց միջոցով շահառու երկրներում ստեղծվել են բազմաթիվ շահագրգիռ կողմերի մասնակցությամբ երկխոսության հարթակներ, ինչը համացանցային և մարդու իրավունքների խնդիրները ներառել է ներպետական քաղաքականություն մշակողների օրակարգում: Ծրագիրը թույլ տվեց Եվրոպայի խորհրդին ներգրավել Արևելյան գործընկերության երկրների ազգային շահագրգիռ կողմերի առավել ստվար խմբեր և ստեղծել տարածաշրջանային փորձի փոխանակման լայն հնարավորություններ:

- ▶ Արևելյան գործընկերության վեց երկրների ազգային շահագրգիռ կողմեր ներգրավվեցին համացանցային կառավարման գլոբալ և տարածաշրջանային երկխոսության մեջ, ինչպես նաև իրենց մասնակցությունը ցուցաբերեցին քաղաքականության վերաբերյալ քննարկումներում,
- ▶ Բազմաթիվ շահագրգիռ կողմերի միջև հաստատվեց և ամրապնդվեց երկխոսություն Վրաստանում, Մոլդովայի Հանրապետությունում և Ուկրաինայում,
- ▶ Ընդլայնվեցին համացանցային ծառայություն մատուցողների գիտելիքները և հանձնառությունը՝ պահպանելու Եվրոպայի խորհրդի մարդու իրավունքների ուղենիշները Մոլդովայի Հանրապետությունում և Վրաստանում,
- ▶ Ընդլայնվեցին պետական և ոչ պետական դերակատարների գիտելիքները եվրոպական չափանիշների վերաբերյալ, որոնք վերաբերում են առցանց արտահայտման ազատությանը, առցանց տվյալների գաղտնիությանը և այլն: Այն հնարավոր դարձավ Արևելյան գործընկերության երկրներում թիրախային միջոցառումների, տարածաշրջանային փորձի փոխանակման և գովազդային նյութերի տարածման միջոցով,
- ▶ Բարձրացավ հանրային իրազեկության մակարդակը համացանցում մարդու իրավունքների չարաշահման դեպքերի կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի հարցում Արևելյան գործընկերության երկրներում, ինչը հնարավոր դարձավ Եվրոպայի խորհրդի չափանիշների թարգմանության և դրանց տարածման շնորհիվ,
- ▶ Մոլդովայի Հանրապետությունում և Վրաստանում ներպետական մարմիններին տրամադրվեցին փորձագիտական եզրակացություններ այն մասին, թե ինչպես բարելավել ազգային քաղաքականությունը և օրենսդրությունը՝ դրանք համապատասխանեցնելով համացանցի և մարդու իրավունքների վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի կողմից ընդունված չափանիշներին:

Տվյալների պաշտպանության ազգային համակարգերի մշակում և հզորացում

Ծրագրի շրջանակում ռեսուրսներ են տրամադրվել Արևելյան գործընկերության յուրաքանչյուր երկրի կարիքներն ու պահանջները առավել շեշտադրելու նպատակով, ինչպես նաև հետագա աշխատանքներ են տարվել Եվրոպայի խորհրդի արդեն կատարված ծրագրերն ու և նախկին ձեռքբերումները զարգացնելու ուղղությամբ: Տվյալների պաշտպանության առավել առաջատար համակարգեր ունեցող Արևելյան գործընկերության որոշ երկրների (օրինակ՝ Ուկրաինա և Վրաստան) կողմից գրանցված առաջընթացը և ձեռքբերումները օգտագործվել են որպես մոդել և լավագույն գործելակերպ, որոնցից Արևելյան գործընկերության մյուս երկրները կարող են սովորել: Օգտակար փոխանակումներ են կատարվել Արևելյան գործընկերության վեց երկրների միջև՝ արտոնյալ ձևաչափով, ինչի արդյունքում երկրների միջև կապերը և համագործակցությունն առավել սերտանում է:

- ▶ Հզորացվել են Վրաստանի տվյալների պաշտպանության գործակալության կարողությունները: Ծրագրի շրջանակում տրամադրված փորձագիտության հիման վրա՝ վերանայվել է տվյալների պաշտպանության մասին Վրաստանի օրենսդրությունը՝ Եվրոպայի խորհրդի չափանիշներին համապատասխան,
- ▶ Հզորացվել են Մոլդովայի տվյալների պաշտպանության գործակալության կարողությունները: Ծրագրի շրջանակում տրամադրված փորձագիտության հիման վրա՝ Մոլդովան կազմել է տվյալների պաշտպանության մասին օրենքի նախագիծ,
- ▶ Ծրագրի շրջանակում փորձագիտական եզրակացություններ են տրամադրվել Հայաստանի օրենսդրության և Տվյալների պաշտպանության ազգային գործակալություն ստեղծելու մասին 2017-2021թթ. ռազմավարության նախագծի վերաբերյալ,
- ▶ Մշակվել և տարածվել է Արևելյան գործընկերության երկրների՝ տվյալների պաշտպանության հարցերով զբաղվող մարմինների համար նախատեսված վերապատրաստման ձեռնարկ,
- ▶ Մշակվել և տարածվել են լրատվամիջոցներում գաղտնիությունը պաշտպանող ուղենիշներ,
- ▶ Բելառուսի իշխանություններին օժանդակություն է տրամադրվել տվյալների պաշտպանության մասին ազգային օրենսդրության համար հայեցակարգ մշակելու և տվյալների պաշտպանության հարցերով զբաղվող մարմին ստեղծելու հարցում: Եվրոպայի խորհրդի փորձագետի օժանդակության հիման վրա՝ Բելառուսի պետական մարմինները կմշակեն ազգային օրենսդրություն:

Պրոֆեսիոնալ և պատասխանատու լրագրության խթանում՝ ինքնակարգավորվող մարմինների տարածաշրջանային ցանցի միջոցով

Այս տարածաշրջանային ծրագիրը մշակվել է ինքնակարգավորումն առավել ամրապնդելու, լրագրողական էթիկան և մասնագիտական չափանիշները խթանելու և լրատվական խորհուրդների (ինքնակարգավորվող մարմիններ) շրջանում տարածաշրջանային փոխանակումները խթանելու նպատակով Արևելյան գործընկերության բոլոր վեց երկրներում:

- ▶ Ինքնակարգավորվող մարմինների ինստիտուցիոնալ կարողությունների ամրապնդում Արևելյան գործընկերության երկրներում՝ տարածաշրջանային ինքնակարգավորվող մարմինների ցանցի երկամյա հանդիպումների կազմակերպմանը աջակցելու միջոցով,
- ▶ Տարածաշրջանային մակարդակով իրականացվող փոխանակումները Ցանցի անդամների համար հնարավորություն ստեղծեցին խորացնել իրենց գիտելիքները եվրոպական ինքնակարգավորման ոլորտի վերջին զարգացումների և դրան առնչվող Եվրոպայի խորհրդի չափանիշների ու լավագույն գործելակերպերի մասին,
- ▶ Արևելյան գործընկերության ինքնակարգավորվող մարմիններից կազմված ցանցի անդամների կարողությունների ամրապնդում միջսահմանային խորհրդատվական մարմնի/Հանձնաժողովի ստեղծման միջոցով, որին լիազորություն է վերապահվել ընթացք տալ Արևելյան գործընկերության երկրների ընդհանուր հանրությունից ստացված միջսահմանային բողոքներին լրագրողների ենթադրյալ ոչ էթիկական վարքագծի մասին:

▶ [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Ընտրական օրենսդրության և գործելակերպի բարեփոխում և ընտրական հարցերով տարածաշրջանային համագործակցության զարգացում

Հգորացվել է Արևելյան գործընկերության երկրների կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովների՝ արդար ու արժանահավատ ընտրություններ կազմակերպելու կարողությունը՝ տարածաշրջանային և առանձին երկրներին ուղղված նախաձեռնությունների միջոցով: Տարածաշրջանային փոխանակումները թույլ տվեցին ԿՀՀ անդամներին խորացնել իրենց գիտելիքները ընտրական գործընթացների հիմունքների մասին: Այդ նպատակով Վենետիկի հանձնաժողովը կազմակերպեց ընտրական կառավարման մարմինների երկու եվրոպական համաժողով այն մասին, թե ինչպես ապահովել չեզոքությունը, անկողմնակալությունը և թափանցիկությունը ընտրություններում, ինչպես նաև թե ինչպես պետք է գործեն ընտրական կառավարման մարմինները ժողովրդավարական ընտրությունների ժամանակ:

Ընտրական գործընթացներում գենդերային մասնակցությունը ապահովելու համար կազմակերպվեց նաև բազմակողմ համաժողով գենդերային հավասարության մասին՝ հինգ գործընկեր երկրների Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովների մասնակցությամբ: Հայաստանի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության և Ուկրաինայի կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովների ներկայացուցիչները, ինչպես նաև խորհրդարանականները և քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները ընդլայնեցին իրենց գիտելիքները (ազատ) լրատվամիջոցների և ընտրությունների վերաբերյալ, երբ վերջիններս կարծիքներ փոխանակեցին ժողովրդավարական ընտրությունների հիմնաքար հանդիսացող լրատվամիջոցների ազատության թեմայով համաժողովի ժամանակ: Համաժողովի կազմակերպիչներն էին Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովը և Վենետիկի հանձնաժողովը:

Տեղական դիտորդների համար կազմակերպված տարածաշրջանային վերապատրաստման դասընթացները և երկու ձեռնարկ՝ «Միջազգային ընտրական չափանիշների կիրառում» և «Ընտրությունների վերաբերյալ գեկույցների պատրաստում», որոնք հասանելի են անգլերեն և Ուկրաինայի, Մոլդովայի Հանրապետության, Վրաստանի և Հայաստանի տեղական լեզուներով և որոնք լայնորեն տարածվել են ավելի քան 1000 տեղական դիտորդների շրջանում, նպաստեցին եվրոպական չափանիշների հիման վրա ընտրությունների տեղական դիտորդական առաքելությունների պրոֆեսիոնալ իրականացմանը Արևելյան գործընկերության

երկրներում: Ի լրումն՝ Եվրոպայի խորհրդի կողմից կազմված ձեռնարկների հիման վրա ներկայումս էլեկտրոնային ուսուցման նյութեր են կիրառվում ոչ միայն ընտրական դիտորդների, այլ նաև քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կողմից, որոնք աշխատում են ընտրությունների ոլորտում: Այն նաև նախատեսված է այն անձանց համար, որոնք ցանկանում են ընդլայնել իրենց գիտելիքները ընտրությունների մասին (հուլիս-օգոստոս, 2017թ., 105 օգտագործողներ, 29 վկայագրեր):

Հրապարակվել է «Կանանց քաղաքական ներկայացվածությունը Արևելյան գործընկերության երկրներում» տարածաշրջանային ուսումնասիրություն: Այն տարածվել է Արևելյան գործընկերության երկրների մոտ 1700 շահագրգիռ անձանց շրջանում, որոնք առնչվում են ընտրություններին: Այն կիրառվում է որպես հենանիշ այն ծրագրերի համար, որոնց նպատակն է մեծացնել կանանց քաղաքական մասնակցությունը, ինչպես նաև կիրառվում է որպես ռեսուրս հանրային քննարկումների ժամանակ՝ սահմանելով այն առանցքային խոչընդոտները, որոնք սահմանափակում են կանանց քաղաքական հնարավորությունների ընդլայնումը և նրանց մասնակցությունը քաղաքական կյանքում: Ուսումնասիրվել են նաև լավագույն գործելակերպեր և կոնկրետ օրինակներ: Այս ուսումնասիրությունը հասանելի է [հայերեն](#), [ադրբեջաներեն](#), [անգլերեն](#), [վրացերեն](#), [ռումիներեն](#) և [ուկրաիներեն](#):

Չորս տարածաշրջանային համաժողովների ժամանակ մոտ 400 մասնակիցներ փոխանակել են ստացած դասերն ու լավագույն գործելակերպերը, ինչպես նաև ձևակերպել են առաջարկություններ քաղաքականության մեջ գենդերային հավասարության բարելավման, միջազգային ընտրական դիտորդական առաքելությունների կողմից ներկայացված առաջարկությունների իրականացման, ինչպես նաև քաղաքականության մեջ դրամական միջոցների օգտագործման թափանցիկության և վերահսկողության մասին:

▶ [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Տեղական կառավարման ինստիտուցիոնալ կառուցակարգերի հզորացում

Այս ծրագրով օժանդակություն է տրամադրվել Արևելյան գործընկերության երկրներին՝ բարձրացնելու պետական վարչարարության թափանցիկությունը, արդյունավետությունը և ներառականությունը՝ Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիայի [սկզբունքներին համապատասխան: Էթիկայի բարձր չափանիշներ խթանելուն միտված՝ Հայաստանի, Ադրբեջանի, Գրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության և Ուկրաինայի 60 համայնքապետեր իրենց գործընկերների հետ տեսակետներ են փոխանակել քաղաքացիամետ քաղաքականությունների մշակմանն ուղղված գործնական գործիքների և մեթոդների շուրջ: Այս երկրների տասներկու համայնքների օժանդակություն է տրամադրվել իրականացնելու տեղական նախաձեռնություններ էթիկական կառավարման և թափանցիկության վերաբերյալ, ինչը կնպաստի տեղական ժողովրդավարության և հանրային ծառայությունների որակի բարձրացմանը:](#)

Ավելին՝ ստեղծվել է գործնական համայնք, որն իրենից ներկայացնում է արդյունավետ կառավարման և քաղաքացիական մասնակցության հարցերով փորձագետներից, ինչպես նաև տեղական և տարածաշրջանային մարմինների ասոցիացիաների ներկայացուցիչներից կազմված ցանց: Պարբերական հանդիպումների միջոցով ցանցը օգտակար հարթակ է հանդիսանում տեղական ժողովրդավարության

մարտահրավերների շուրջ մտքեր փոխանակելու համար, մասնավորապես՝ տարածքային բարեփոխումների տեսանկյունից: Այն նաև լավագույն միջոց է օժանդակելու տեղական իշխանություններից բաղկացած ազգային ասոցիացիաներին՝ օրենսդրական դաշտը բարելավելուն ուղղված իրենց աշխատանքներում: Արդյունքում Վրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության և Ուկրաինայի տեղական և տարածաշրջանային իշխանությունների ազգային ասոցիացիաների միջև ստորագրվել է փոխըմբռնման հուշագիր, որի նպատակն է խթանել տարածաշրջանային համագործակցությունը:

Տեղական համայնքներին տրամադրվող ծառայությունների որակը բարելավելու համար ծրագրով միջոցներ են ձեռնարկվել՝ զարգացնելու միջհամայնքային համագործակցությունը և տեղական ֆինանսների համեմատական վերլուծությունը, որոնք գործնական գործիքներ են՝ համայնքային զարգացման ոլորտում առանձին երկրների կարողությունները խթանելու համար: Հատուկ առաջարկություններ են ներկայացվել ազգային իշխանություններին: Համայնքային մակարդակում ծրագրով ֆինանսավորվել են հինգ տեղական նախաձեռնություններ միջհամայնքային համագործակցությունը խթանելու նպատակով, որոնք կբարելավեն ջրամատակարարման և կոյուղու ծառայությունների, աղբահանության, ճանապարհների շահագործման որակը և զբոսաշրջությունը: Ծրագրով օժանդակություն է տրամադրվել Հայաստանի, Վրաստանի և Մոլդովայի Հանրապետության 50 համայնքների՝ բարելավելու տեղական վարչարարության ֆինանսական կառավարումը: Տեղական ֆինանսների համեմատական վերլուծության նորարարական այլ գործիքների կիրառումն ապահովելու համար, ազգային վարչական մարմինների հետ համատեղ, մշակվել է հատուկ ՑՑ ծրագիր և հատուկ պորտալներ: Աջակցության օրինակ կարող է հանդիսանալ Գագաուզիայի ինքնավար իշխանություններին տրամադրված օժանդակությունը, որը նպատակ էր հետապնդում բարելավել օրենսդրական նախաձեռնությունների և իրավական եզրակացությունների մշակման գործընթացը: Մեկ այլ օրինակ է առաջնորդության, պլանավորման և հաշվետվողականության հարցերում համագործակցությունը Բելառուսի տարածաշրջանային և տեղական իշխանությունների հետ:

► [Հղում սույն ծրագրի տեղեկագրին](#)

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս <http://partnership-governance-eu.coe.int>

Կոնտակտային անձ՝ [Նիկոլա Հոուսն](#), Հաղորդակցության հարցերով աշխատակից, +33 388 41 22 39
Մեպտեմբեր 2017թ.